

NOVICE Z VSEGA SVETA**DE GASPERIJEVO SLOVO**

Truplo pokojnega De Gasperija so prepe-
ljali na državne stroške iz rojstne vasi v Rim
in ga pokopali v baziliki sv. Lovrenca »Fuori
Le Mura«. Za to je bilo potrebno posebno
papeževo dovoljenje.

Nikoli v življenju niso bile De Gasperiju
izkazane tolike časti kakor na njegovi zad-
nji poti skozi Rim. Na cestah se je nabralo
skoro milijon ljudi. Za krsto so korakali
predsednik republike, vlada, številni poslan-
ci in senatorji in člani 74 inozemskih odpo-
slanstev. Vence so poslali Eisenhower, Chur-
chill in Adenauer. Nad sprevedom je kroži-
lo vojaško letalo.

Dan pred pogrebom je bilo truplo izlože-
no v Jezusovi cerkvi, kjer počiva sv. Ignacij
Lojolski. Ljudstvo je kropilo pokojnika celo
noč do jutra. Nad vzhodom je bil nabit velik
napis: Alcidu De Gasperiju, obnovitelju do-
movine, mir Gospodov!

Tudi mi želimo pokoj njegovi duši.

**POGAJANJA O EVROPSKI VOJSKI
SO SE RAZBILA**

Zasedanje v Bruslju se je končalo z veli-
kim neuspehom: predloge Francije so vse
ostale vlade odbile. Pogodba o evropski voj-
ski ni bila podpisana.

Mendès-France je še isti dan odletel v Lon-
don k Churchillu, da mu pojasni svoje stali-
šče in prosi pomoči. »Naredil bom, kar mo-
rem, da vam pomagam,« je Churchill dejal
ob slovesu.

Dejansko je Francija danes popolnoma o-
samljena. Grozi ji nevarnost, da se bo obram-
ba zapada organizirala brez nje in se bo A-
merika začela naslanjati na Nemčijo. V tem
primeru bi poleg Nemčije stopile v ospredje
posebno dežele Balkanskega sporazuma.

Nekateri upajo, da bo zavoljo tega fran-
coski parlament načrt o skupni evropski voj-
ski končno vendarle odobril.

STREL V SRCE

Na predsednika Brazilije, ki je največja
država v Južni Ameriki, je vojska že dalj
časa izvajala močan pritisk, naj odstopi. Ge-
tullo Vargas se je odločno upiral. Ko je spo-
znal, da se mora vdati, se je 71-letni državni
poglavar umaknil v spalnico, češ da bi
rad počival. Tu je nastavljal na srce samokres
in se usmrtil.

Zapustil je pismo, kjer pravi, da so nje-
gove smrti krivi tuji industrijski mogotci, ki
so hoteli izkoriščati prirodna bogastva Bra-
zilije zase in pridobiti za svoje načrte opozi-
cijo. Za neodvisnost Brazilije — je napisal
— ne morem več žrtvovati drugega kot svo-
jo kri.

V državi so izbruhnili nemiri. Razjarjena
množica je vdrla v ameriški konzulat v me-
stu Belo Horizonte ter tam sežgala knjižnico
in razbila vse šipe poslopja.

TRŽAŠKO VPRAŠANJE

Razgovori o Trstu postajajo težavni in ne
morejo naprej. Zdi se, da se diplomati še
vedno bijejo za slovenske vasi v Miljskih
hribih. Dnevnik Times, ki je nekako pol-
uradno glasilo angleške vlade, trdi, da je Ti-
to popustil, kolikor je mogel, in povedal po-
slednjo besedo. To naj Italijani upoštevajo.

Preden je izšel članek, je zunanji minister
Eden imel razgovor s svojim poslanikom v
Jugoslaviji, ki ga je obiskal na Koroškem,
kjer je Eden prebil svoje počitnice. Italija-
ni sumijo, da London daje potuho Titovi tr-
mi.

Mi želimo, da bi se diplomati skregali in
šli jezni domov.

V ŠTAJERSKEM DEŽELNEM ZBORU

so poslanci vseh avstrijskih strank odločno
protestirali, da Italija 9 let po končani vojni
ni še poskrbela za vojne invalide, vdove in
sirote južnotirolskih Nemcev.

»Ljudje brez nog ali rok so brez protez,
dela nezmožni morajo beračiti, slepci so na-
vezani na pomoč dobrih ljudi. Zanje ni de-
narja. Gre za usodo 12.000 oseb.

Deželni zbor poziva dunajsko vlado, naj z
energičnimi diplomatskimi koraki v Rimu
zaščiti zapostavljene rojake.

ZAKON PROTI KOMUNISTOM

Zadnjič smo pisali, da so Združene drža-
ve sklenile razpustiti komunistično stranko.
Sedaj beremo, da je ameriški senat zakonski
načrt poostril. Kdor je član komunistične
organizacije, se kaznuje z ječo do 5 let ali z
globo do 10.000 dolarjev, kar pomeni več ko
6 milijonov lir.

Eisenhower je bil proti zakonu, a pred-
stavniki dom se ni oziral na njegove ugovo-
re.

GOBOVA PASTETA

Moskovski časopis Snamja objavlja zani-
mivo zgodbo. Uradnika Ivanova obišče stara
mati z žlahtno gobovo pasteto: »Danes je
tvoj rojstni dan, pojdi jo skupaj s tovariši!«

Tedaj se oglasi načelnik odseka: »Vpraša-
ti moramo ravnatelja, ali je dovoljeno jesti
v uradu.« Ravnatelj je pa mnenja, da je tre-
ba stvar predložiti višjemu mestu: »Naredi-
te prošnjo in priložite dokumente!« Teden
zatem prispe dovoljenje. »Pojejte jo v mi-
ru!« se razveseli ravnatelj. »Hvala vam, to-
da izstavite nam pismeno dovoljenje!« mu
odgovore.

Medtem je postalo pecivo trdo ko kamen.
Z nožem ga ni bilo mogoče rezati. Udarili so
po njem s kijem, ki se je zlomil. »Poskrbe-
ti si moram nov kij,« se je posvetilo ravnate-
lju. »Spišite novo prošnjo na višje predstoj-
nike!«

Tako se v Rusiji norčujejo iz sovjetskega
birokratizma.

Bohinjsko jezero, eden najlepših in najtišjih delov
slovenske zemlje

DE GASPERIJEV NASLEDNIK

Krščanska demokracija je izvolila na iz-
praznjeno De Gasperijevo mesto za predse-
dnika strankinega vodstva novega moža. To
je senator Adone Zoli. Razume se, da ne bo
mogel nadomestiti pokojnika. Gre le za ča-
sten naslov. Izbrali so ga, ker je bil od naci-
stov in fašistov obsojen na smrt in ker se ni
mešal v notranje spore Kršč. demokracije.

Edino De Gasperi je bil sposoben združevati
različne struje v višjo enoto stranke in
ohranjevati njeno disciplino. Nihče ne ve,
kaj bo po njegovi smrti s Kršč. demokraci-
jo.

**SLOVENSKA TRGOVINSKA
MORNARICA**

Mirovna pogodba je odrezala Slovenijo od
morja. Edini pristop na Jadransko morje
ima danes skozi male luke cone B. Sedaj so
ustanovili prvo slovensko parniško druž-
bo: Slovenija-linijo s sedežem v Ljubljani
in pristaniščem v Piranu, kjer nameravajo
zgraditi moderno ladjedelnico.

Podjetje ima seveda še silno malo ladjev-
ja, toda je začetek slovenske trgovske mor-
narice. Vpeljati hočejo dve progi: ena bi šla
v vzhodno Sredozemlje, druga skozi Gibralt-
ar v baltičske dežele.

Jugoslavija izvažata danes nad polovico svo-
jega blaga na tujih ladjah. Potreba po last-
ni mornarici je zelo velika in nujna.

HITLERJEVA ZASTAVICA

Na Holandskem so razstavili zasebni Hit-
lerjev oklopni avtomobil, ki je danes last
francoske države. V noči 17. avgusta je nek-
do ukradel z njega znano »Hitlerjevo zasta-
vico«, o kateri pišejo, da bi ljubitelji dali
zanjo 20 milijonov lir.

NA VOJNO SMO PRIPRAVLJENI

Na dan neodvisnosti Indonezije so priredili v njenem moskovskem poslaništvu velik sprejem. Povabljen je bil tudi ruski minister vojske maršal Bulganin.

»Čeprav se nahajam v poslaništvu tuje države,« je rekel v zdravici, »izjavljam, da smo na vojno pripravljeni. Vendar iznova poudarjam, da vojne ne maramo. Če bo potrebno, se bomo borili, toda tega ne želimo.«

Ko je to spregovoril, je zletel vanj zamašek iz steklenice šampanjca, ki so jo bili ravno odkrili.

»Bolje je, da se borimo z zamaški,« se je nasmehnil, »kakor s topovi.«

NOVO ŽARIŠČE VOJNE

Amerika je izjavila, kakor smo pisali, da ne bo dovolila kitajskim komunistom zasesti otoke Formoze, kjer ima sedež Čang Kaj Šeekova nacionalistična vlada.

V odgovor je kitajski parlament sklenil objaviti poziv na svet, v katerem je rečeno, da je »kitajsko ljudstvo čvrsto odločeno osvoboditi Formozo«.

Ameriški poveljnik vojnega brodovja, ki ščiti otok, je odvrnil, naj se Kitajci le približajo Formozi, če žele popra. Ako bi Mao Tse Tung poskušal izpeljati svoj načrt, bi v vzhodni Aziji izbruhnila vojna.

RIMSKA BIROKRACIJA

je znana po svojem zapletenem in silno počasnem uradovanju. Od konca vojne je minilo že 9 let, a v državnem podtajništvu za vojne pokojnine leži nič manj ko 350 tisoč nerešenih prošenj.

Za invalidnine in pokojnine je potrosila Italija v preteklem letu 120 milijard, v prihodnjem jih bo 140. Na 100 prebivalcev pride 12 vojnih »upokojenecov«.

To so strašna bremena. Davkoplačevalcem so jih naložili nacionalisti in fašisti s svojimi napadalnimi vojnami. Koliko dobrega in koristnega bi s temi milijardami lahko naredili v državi!

POSLEDICE ZGREŠENE POLITIKE

V krajih Indokine, ki jih je francoska vlada odstopila komunistom, so nastopili za katoliške hudi časi. Razlastili so mnoge kmete in jih preselili v hribe, v katoliških šolah so odpravili verouk.

Na stolnico v Nam-Dienhu so obesili ogromno sliko Ho Si Minha s krvavečim srcem, pred katero mora množica vsak dan zanj moliti.

Za versko preganjanje se katoliki lahko zahvalijo kratkovidnim pariškim politikom, ki so Ho Si Minha, nekdanjega narodnjaka, pogнали v naročje Kremļa.

NOVA PRISEGA

Ameriški vojaki so doslej polagali prisego zvestobe »nedeljivemu narodu, ki jamči vsem svobodo in enakost«.

Predsednik Eisenhower je predlagal parlamentu, naj besedilo spremeni. To se je zgodilo in sedaj prisegajo vojaki zvestobo: »nedeljivemu narodu, ki je v božjem varstvu ter jamči vsem svobodo in enakost«.

Amerikanci so vedno bili mnenja, da je vera temelj zdrave in čvrste države.

KDO BI MISLIL

da ima človek, ko se rodi, 270 kosti, ko umrje pa le 206! Kam je izginilo 64 kosti?

Nikamor. V otroški dobi so se zrasle z drugimi in zato se je njih število zmanjšalo.

ZARES. STRAŠNE ZAHTEVE

Il Giornale di Trieste se zgraža, kaj vse zahtevajo Slovenci v Trstu. Pomislite, kaj hočejo: svobodno uporabo slovenščine v javnem življenju, posebno v uradih in na sodnih, samoupravo lastnih šol in denarnih zavodov, poravnava škode, ki so jo pretrpeli pod fašizmom itd.

Te zahteve se zde listu naravnost predrzne! »To je povsem nekaj drugega,« vzklika, »kakor 4 hiše v Hrovatinih!« K sreči je Rim sprevidel, za kaj gre, in ne bo podpisal sporazuma »za vsako ceno«.

Ce mislijo laški nacionalisti, da se mora sporazum o Trstu zgraditi na brezpravnosti in manjvrednosti Slovencev, lahko čakajo na podpis do sodnega dne.

DOLGO POTOVANJE

Pri zadnjih silnih poplavah v Nemčiji se je pripetilo, da je besneča Donava potegnila s seboj ovčjaka, ki je sedel v pasji čuvajnici. Voda ga je nesla od Bavarske proti Ogrski do Budimpešte. Prevozil je več ko 600 kilometrov. V Budimpešti so ga sestrađanega povlekli na suho in poslali gospodarju razglednico.

Sedaj je spet doma in znova v stražarski službi.

KJE JE NAJVEČ POLICISTOV

Amerikanci so izračunali, da imata sorazmerno največ policistov na svetu Pariz in Rim, najmanj pa London. Pariz šteje približno 4 milijone prebivalcev, a zaposluje 4500 policistov več ko London, ki jih šteje nad 8 milijonov.

Takoj za Parizom pride Rim. Za vsakih 242 oseb je tu v službi en policist. Kljub temu je bilo lani v večnem mestu precej zločinov: 64 umorov in 28 tisoč vlomov.

PAMETNA ŽIVAL

V kraju Caresana se je pripetil pred kratkim nenavaden dogodek. Medtem ko je voznik Chiavarino gnal konja po cesti, ga je zadela srčna kap in je umrl. Žival se je, kakor da bi nekaj slutila, ustavila, obrnila voz in peljala mrtvega gospodarja mirno proti domu.

Ko je konj prispel na domače dvorišče, se je ustavil in žalostno povsobil glavo.

OKO MOHAMEDOVEGA KONJA

se imenuje največji smaragd na svetu. Skozi stoletja je bil ponos različnih azijskih vladarjev. Njegov zadnji lastnik je bil Aman Ullah, kralj Afganistana, ki biva sedaj v pregonstvu v Rimu.

Zavoljo denarne stiske ga je prodal in dobil zanj 6 milijonov 800 tisoč lir. Ker je dragulj neprimerno več vreden, so kupca zaradi goljufije v Genovi zaprli.

Mošnjiček takih kamnov bi bil vsakemu od nas dobrodošel.

ZLOČIN PROTI DOMOVINI

je zagrešil dr. Luigi Toaldo, ker je, kakor smo poročali, dal namestiti v tržaškem gostišču Ostellu tudi napise v slovenščini.

Nekateri mladi izobraženci, bodoči voditelji italijanskega naroda, so te napise razpraskali z nohti in noži, češ da »Tržačani sovražijo vse, kar je slovenskega«. Dr. ju Toaldo so grozili s »posledicami«, če ne odstrani napisov.

Ker se značajni mož ni dal strahovati, ga zdaj psujejo po vladnem časopisju, Zelo krščansko in demokratično!

S KOLIKO BRZINO SE LAHKO ČLOVEK PREMIKA

Ko so pred 100 leti vpeljali železnice, so se bali, da bi vožnja s 35 do 40 kilometrov brzine na uro zelo škodovala človeškemu telesu. Zdravniki so večkrat nujno odsvetovali potovanje po železnici.

Izkazalo se je, da so se motili: danes švigajo brzovlaki s hitrostjo 130 do 140 kilometrov na uro. Zaradi ovinkov ne morejo hitreje. Tudi avto je že dosegel največjo brzino: 634 kilometrov na posebno grajenih dirkališčih, na cestah pa manj ko 200, a še tako se prav lahko ponesrečiš.

Z raketnim letalom Viking so pa dosegli že 6600 kilometrov na uro. Z njim hočejo zleteti v bodočnosti do vseмирja in pristati na luni.

ČUDNO VREME

Ta teden je bilo v Italiji nenavadno vreme. V severnih pokrajinah je padel sneg. Tako v Dolini Aoste in drugod. Temperatura je padla pod ničlo. V južnih krajih države je pa vladala neznosna vročina. V Bariju je kazal toplomer nič manj ko 43 stopinj.

NEMČIJA V ZNAKU STAVK

Zapadno Nemčijo pretresajo že delj časa silne stavke. Delavci v industrijskih podjetjih in 700 tisoč prometnih nameščencev zahtevajo povišanje plač.

Stavkajoči so se v mnogih krajih spopadli s policijo in mnogo jih je bilo ranjenih. Vlada se boji, da se zaradi povišanja plač dvignejo cene življenjskih potrebščin, ki so bile dolgo časa stalne. Povišati bi morali železniške tarife in poštne pristojbine in Nemčija bi na zunanjih trgih ne bila tako sposobna tekmovali z drugimi državami, kakor je danes.

MORJE JE DIVJALO

Nedeljska nevihta je povzročila v tržaškem mestnem pristanišču veliko škodo. Najhuje se je morje zaletavalo v kopališče »Ausonia«. Srditi valovi so se z vso silo zagnali v poslopje in odtrgali plavajoči bazen ter ga butali ob zidovje kopališča. Bazen je pri tem rušil zid in razne naprave.

Škoda znaša od 6 do 10 milijonov lir.

ČLOVEKOLJUBNA STAVKA

Ko je pri nas stavka, delavci nehalo delati in počivajo. Na Kitajskem so naredili pred vojno popolnoma drugače. Vozniki avtomobilov in cestnih železnic so delali naprej in še teže kakor po navadi, le da potnikom ni bilo treba — nič plačati!

S tem so na podjetnike huje pritiskali, kakor če bi doma ležali. Nikoli toliko dela ko med stavko! Vse je drlo in se tlačilo v avtomobile. Od šoferjev je tekel znoj v potokih.

BEGUNSKO TABORIŠČE

Iz zanesljivih virov vemo, da je vrhovni poveljnik begunskih taborišč v Trstu, mladi ameriški častnik major Stefan Farr, odstavljen. Na dosedanjem položaju je bil od preteklega februarja.

O njem je znano, da je slišal »travo rasti«. Videl je namreč komunistično nevarnost celo v delu katoliškega dušnega pastirja; o čemer bomo še poročali.

Njegov naslednik bo Amerikane James Thames.

De Gasperijeva Italija, južni Tirolci in Slovenci

Pokojnikove zgodovinske zasluge za Italijo - Nekrščanska politika Krščanske demokracije v naših krajih

Italija je z De Gasperijem izgubila, kakor smo že pisali, največjega politika povojne dobe. Za svojo državo in svoj narod si je pridobil zasluge, ki mu zagotavljajo trajno mesto v zgodovini Italije.

Ko je prevzel vlado, je bila njegova domovina velik kup razvalin. To je bila dediščina fašizma.

Vpliv in ugled Italije je bil uničen, zakaj svet ni mogel pozabiti, da sta Hitler in Mussolini pognala človeštvo v najbolj krvavo vojno zgodovine in prinesla neizmerno gorje na ves človeški rod. Sosedje so se trepetali od ogorčenja, ko so se spomnili, kako je z njimi ravnala fašistična Italija: leta 1940 je že premagani in krvaveči Franciji skočila v hrbet, leto za tem je napadla Jugoslavijo ter si postavila za cilj, da jo raztrže na kose ter kot državo zbrše z zemljevida Evrope. Ljubljansko pokrajino je spremenila v italijansko provinco in za kralja Hrvaške je bil določen laški princ Duca di Spoleto. Dalmacija je bila priključena Italiji in Crna gora naj bi tudi postala od Rima odvisna država.

Po vojaškem porazu se je pojavila nevarnost, da bodo zavezniki za vsa fašistična hudodelstva klicali na odgovor novo vlado ter zahtevali od nje, naj storjene krivice popravi. Italijani so se bali, da ne zgube le kolonij v Afriki, temveč tudi Trst in južni Tirol.

Povrhu je Italija še krvavela iz tisočerihran, ki jih je dobila v meščanski vojni, in njeno gospodarstvo je bilo do temeljev porušeno.

ČUDOVITI POLITIČNI USPEHI

V teh črnih in zmedenih razmerah je De Gasperi dokazal, da je velik državnik. Sklicujoč se na svojo borbeno protifašistično preteklost, si je znal pridobiti najprej osebno zaupanje zapadnih in sovjetskih voditeljev.

Nato se mu je posrečilo, dobiti iz Amerike močne denarne podpore, s katerimi je preprečil neizbežni polom lire, pozidal razrušene tovarne ter s časom popolnoma obnovil gospodarstvo Italije.

Sledili so veliki uspehi v diplomaciji. S pomočjo Togliattija in Sovjetske Rusije je rešil Italiji južni Tirol.

V Julijski Krajini je prepričal zaveznike, da so 23. maja 1945 poslali Titu ultimatum ter ga prisilili, umakniti jugoslovanske čete iz Trsta.

Ko se je razšel s Togliattijem, je znal tudi ta spor izkoristiti v prid svoje stranke in Italije. Državi grozi komunistična nevarnost! — je razlagal zapadnjakom. V volilni borbi me morate čvrsto podpreti, da rešim demokracijo. Tako je 20. marca 1948 izšla izjava, v kateri so Francozi, Angleži in Amerikanci poudarili, da bi se vse naše ozemlje moralo vrniti v sklop italijanske republike.

Velikanski uspeh De Gasperijeve diplomacije! Zadan je bil smrten udarec Svobodnemu tržaškemu ozemlju in odprla se je pot, po kateri se Italija lahko vrne v naše kraje.

OBNOVLJEN MEDNARODNI UGLED

Po bučni zmagi v volitvah leta 1948 je De Gasperi prešel k novi nalogi: Italijo je ho-

tel vključiti kot enakovredno članico zopet v družino zapadnih narodov.

Najprej si je pridobil prijateljstvo Amerike, nato je sklenil pogodbo o skupnih carinah s Francijo; zatem je obnovil dobre odnose z Adenauerjevo Nemčijo in l. 1949 je bila Italija končno sprejeta v Atlantsko zvezo.

S tem je premagana Italija dobila pravico, da se spet oboroži, ter je tako postala enakopraven zaveznik zmagovalcev.

Se več! De Gasperijevi sposobnosti in njegovemu osebnemu ugledu se mora Italija zahvaliti, da je zadobila v svetu več vpliva, kakor je odgovarjalo njeni dejanski moči, ter se uvrstila v nekaterih vprašanjih med vodilne sile Evrope.

De Gasperi, nemški kancler Adenauer in francoski državnik Schuman so bili graditelji bodoče Združene Evrope: zagovorniki enotne evropske vojske in ustanovitelji tako zvane jeklarske skupnosti, v kateri so Nemčija, Francija, Italija, Belgija, Holandska in Luksemburg združile svoje rudnike železa in premoga in svojo jeklarsko industrijo v enotno naddržavno organizacijo.

De Gasperi je bil izvoljen za predsednika te zveze.

DE GASPERI IN JUŽNI TIROLCI

Italijani imajo torej dovolj vzrokov, da morajo biti De Gasperiju trajno hvaležni. Vse drugačno pa je stališče nemškega ljudstva na južnem Tirolskem in nas Slovencev.

De Gasperi je slovel v tujini kot velik Evropejec. Z veliko gorečnostjo je zahteval, naj narodi premagajo ozkosrčni nacionali-

zem ter se strnejo kot bratje v miroljubno življenjsko skupnost. Toda načela pravičnosti in bratstva med narodi, ki jih je oznanjal v tujini, De Gasperi ni znal izvajati v Italiji sami.

Po vojni je bila južnim Tiroleem s posebno pogodbo obljubljen avtonomija in zagamčen svoboden narodni razvoj. Toda De Gasperi je avtonomijo raztegnil tudi na Trentinsko, tako da so Nemci postali v pokrajini manjšina in ne morejo sami upravljati svoje dežele.

Mussolini je bil preplaval južno Tirolsko s tujimi naseljenci. Uporabil je milijarde davčnega denarja, da ustanovi tu nove industrije. Nad stotisoč laških delavcev, uradnikov in obrtnikov se je tu že udomačilo: prej čisto nemško glavno mesto Bozen ima danes tričetrtinsko italijansko večino, Italijani so večina v Meranu in bodo kmalu v Brixenu.

Namesto da bi težko krivico popravil, je De Gasperi kolonizacijo južne Tirolske še pospešil. Nikdar prej se ni naselilo v deželi toliko tujcev kakor v dobi De Gasperijevega vladanja. Če se poplava ne zajezi, se lahko natančno izračuna, kdaj bodo doseljenci izrinili domačine ter postali gospodarji južne Tirolske.

Da se nemško prebivalstvo temu odločno upira, je naravno. Ravno tako je razumljivo, da se polasča čedalje globlje ogorčenje sosedne Avstrije in tudi že Nemčije.

De Gasperi je doživel na južnem Tirolskem moralni polom: prebivalstvo se čuti prevarano in Italija je na tem, da si popolnoma skvari dobre odnose s severnimi sosedi.

De Gasperi in Slovenci

De Gasperi, ki so ga v tujini častili kot velikega Evropejca, je bil tudi v ravnanju s Slovenci čistokrven nacionalist. V Trstu sicer ni imel neposredne oblasti, toda tukajšnja Kršč. demokracija je vselej nastopala v tesnem sporazumu z Rimom.

Iz Rima je prejela milijarde, s katerimi je načrtno kupovala in poitalijančevala slovensko zemljo. Tudi v naše kraje dere nezadržna reka italijanskih naseljencev. Danes prodirajo že do malih vasi podeželja. Cilj je jasen: kraji, ki so danes še slovenski, morajo postati s časom italijanski, slovenski domačini naj se spremenijo na svoji zemlji v slabotno in brezpomembno manjšino.

Načrtna kolonizacija se izvaja tudi na Goriskem: v prej čisto slovenski vasi Standrežu je že polovica Italijanov. Tu imajo svojo šolo in svojega duhovnika.

Kršč. demokracija ni vrnila Slovincem niti ene ustanove, niti enega poslopja, ki so ga jim fašisti z nasiljem ali goljufijo ugrabili. Zastopniki te krščanske stranke so odstranili v naših krajih slovenske napise, ne puščajo Slovencev v javne službe in, če se Slovenec drzne spregovoriti v tržaškem ali goriskem obč. svetu le besedo v svojem jeziku, mu z divjaškim ropotom zamaše usta. Tako pojmujejo ti kristjani bratsko sožitje med narodi.

Najtežjo usodo je pa Kršč. demokracija namenila našim bratom v videmski pokrajini.

POGANSKI NACIONALIZEM V HIŠI BOŽJI

Protikrščansko sovraštvo do vsega, kar je slovensko, je tam vdrlo že v posvečene prostore cerkva. V več ko 2 tretjinah slovenskih duhovnjikov so imenovali za dušne pastirje ljudi, ki ne razumejo jezika vernikov. Pri priči so bile ukinjene slovenske pridige in molitve in odpravljen slovenski verouk. Kristusovo Cerkev so ponižali v politično orodje za raznarodovanje našega ljudstva.

Pokojnemu De Gasperiju nočemo delati krivice. Vemo, da on ni nameršal duhovnikov. Odgovoren je pa bil, da je njegova vlada dajala tem raznarodovalcem denarne podpore ter jih s tem za njih protislovensko in protikatoliško delo nagrajevala.

Neposredna krivda pokojnega katoliškega državnika pa je v tem, da ni hotel dati beneškim in kanalskim Slovincem ene same šole ali otroškega vrtca v njih materinem jeziku. Slovenščina se ni smela in se ne sme poučevati niti kot postranski predmet.

De Gasperi je mirno trpel, da so velika vladna glasila označevala širjenje slov. katekizmov za protiitalijansko, to je protidržavno (Nadaljevanje na 4. strani)

De Gasperijsva Italija*(Nadaljevanje s 3. strani)*

žavno dejanje. Težko je najti na svetu manjšino, s katero bi katoliška vlada tako ravнала.

Napisali smo te odkrite besede zaradi tega, ker se bojimo, da bo Kršč. demokracija nadaljevala pri nas De Gasperijsvo politiko.

Prepričani smo, da bi to bila usodna napaka.

Naši kraji so postali po zaslugi vladajoče stranke torišče najbolj divjega nacionalizma v Evropi. Skrajni čas je, da se naredi kraj politiki, ki bi je v obraz krščanstvu, ogromno škoduje ugledu Italije in mora prej ali slej onečastiti Kristusovo Cerkev v očeh mednarodne katoliške javnosti.

Dopisi s Tržaškega

MAVHINJE

V tem mesecu poteka deset let, odkar so nacisti s sodelovanjem fašistov požgali našo vas. Dolgo smo morali čakati in veliko potrpeti, da so nam obnovili domove.

Sedaj končno lahko rečemo, da smo z obnovenimi deli pri kraju; manjkajo le malenkosti, ki pa bodo v kratkem dokončane.

Po dolgih desetih letih je vas dobila prejšnje lice, čeprav se je marsikaj spremenilo. Večkrat smo že potožili, toda mislimo, da ne bo odveč, če zopet poudarimo, da pri nas manjkajo današnjim prilikam ustrezajoče ceste. To najbolj občutimo v poletnih dneh, ko motorna vozila dvigajo cele oblake prahu.

Pa nikar ne mislite, da se nas turisti zaradi slabih cest izogibajo. Popotnikov je vseh vrst. Nekateri so pravi, drugi so pa taki, ki so si dejali, ko so prišli k nam: »Gospod, dobro nam je tukaj biti!« In res! Niti šotorov jim ni bilo treba postavljati, kakor onim iz svetega pisma, ker so jim domačini odstopili nekaj prostorov. Danes so tu in vse kaže, da hočejo ostati še naprej. Prav gotovo ste uganili, da so »stalni turisti« sosedje z juga, ki jim je naša vas bila tako všeč, da so se stalno naselili.

Da bi njihovi otroci med »barbari« ne pozabili zlahtnega Dantejevega jezika, so jim oblastva poskrbela za pouk v materinščini.

Domačini pa so jih iz »gostoljubnosti« sprejeli v svojo šolo in se pogodili, da imajo izmenoma po en mesec pouk zjutraj eni, popoldne drugi! Italijanskih otrok je bilo v preteklem šolskem letu devet.

Kakor vidite, je v zadnjem času tudi naša vas prenehala biti čisto slovenska in to brez »manganela« in ricinovega olja. Kaj bo z nami, če se bo to nadaljevalo?

MAČKOVLJE

V soboto dopoldne je rešilni avto odpeljal v bolnico 77-letno Antonijo Tul. Ko je ženica zjutraj vstala iz postelje, je slabo stopila in tako nerodno padla, da si je zlomila desni kolk, kar je spričo njenih let zelo težak zlom. Želimo ji, naj čimprej okreva!

BAZOVICA

Do leta 1946 smo imeli sodobno telefonsko celico. Ker pa ta ni bila »primerna« za slovenske vasi, je tržaški župan dal pri nas in v Trebčah postaviti novo. Ko hočeš telefonirati, moraš biti zelo, zelo potrpečljiv in vztrajno vrteti kljuko, podobno ročki pri mlinčku za kavo. Če imaš srečo, ti dajo po desetih minutah prijetnega vrtenja zvezo. Ker so uradniki tržaške centrale dobri in zavedni narodnjaki, se jim nikamor ne mudi, če žališ njihovo tenkočutnost s slovenskim jezikom.

Celica ima gotovo veliko starinsko vrednost in bi je bil vesel vsak muzej. Le za na-

šo vas ni primerna. Zato bi svetovali ljubitelju starin županu Bartoliju, da si da to celico postaviti v svoje stanovanje, kjer jo lahko razkazuje prijateljem in turistom. Nam pa naj zopet postavi prejšnjo celico, ki bo mnogo bolj koristila potrebam naše vasi.

Zanimivo je, da se dobe take predpotopne telefonske naprave skoraj v vseh slovenskih vaseh, ki so pod tržaško mestno upravo.

NABREŽINA

V časopisih smo čitali, da je naše županstvo prejelo uradno obvestilo o kreditu, ki ga dobi občina iz gospodarskega načrta za drugo polletje. Na županstvu smo pa izvedeli, da občinska uprava o tem ni še bila uradno obveščena.

Po neuradnih vesteh bo naša občina prejela le 12 milijonov. Od teh gre 10 za gradnjo nove sseljanske šole, 2 pa za popravila občinskih poslopij.

Razumljivo je, da s to vsoto ne moremo biti zadovoljni. Kaj bo pa z drugimi javnimi deli, ki so več kot potrebna? To nas upravičeno vznemirja, saj opažamo, da se v tržaški občini troši denar v mnogo manj važne namene.

Iste pritožbe prihajajo tudi iz drugih slovenskih občin.

Praznik sv. Roka, našega farnega patrona, smo praznovali tudi letos, a nagajalo nam je slabo vreme. Običajne procesije, pri kateri bi sodelovali nabrežinski godci, ni bilo.

Večerna ploha nam je onemogočila tudi koncert domače godbe, tako da letošnjega sv. Roka nismo mogli praznovati v pravem razpoloženju.

Se nekaj smo pogrešali: pritrkavanje. To bi radi slišali tudi ob drugih prilikah, ker je to stara slovenska navada in močno dviga praznično razpoloženje.

ZGONIK

Tudi naše občine ni pri delitvi kreditov za javna dela čakala nič boljša usoda. Upravni odbor je zahteval 97 milijonov, dobili pa smo jih le 6. Lahko si je predstavljati, da z njimi ne bodo mogli delati čudežev in tudi ne popraviti vseh naših cest, ki so v tako obupnem stanju.

Nekaj se bo pa kljub temu napravilo: nov ambulatorij v Saležu (prvi obrok 3 milijone), nekaj vodovodne napeljave (1 milijon), dokončna dela na cesti Zgonik-Gabrovec (pol milijona), za cesto Brišičiki-Mali Repen (1 milijon in pol).

REPENTABOR

Naši občini pa je bil odobren kredit v znesku 5.100.000 lir, medtem ko je v proračunu zahtevala 35 milijonov. To smešno pičlo vsoto bo občina tako uporabila: s 600.000 lirami bo zgradila 4 avtobusne čakalnice, 2 milijona bo dala za popravilo ceste do cerkve, pol milijona za pokopališčni zid, 1 milijon za popravilo šole in 1 milijon za cesto skozi Veliki Repen.

Za vse ostalo se pa lahko obrišemo pod nosom.

Dopisi iz Goriške

PO Odstopu MSGR. NOVAKA

Zadnja številka goriškega škofijskega lista nam je potrdila vest, v katero nismo prej mogli verjeti, čeprav se je o njej že mnogo govorilo. List namreč sporoča, da se je msgr. Alojz Novak »prostovoljno« odpovedal kanonikatu.

Razume se, da ni bila odpoved prostovoljna, saj je bil g. Novak pet let brez plače in mu ministrstvo nikakor ni hotelo ugodno rešiti opeije. Prepričani smo tudi, da bi cerkveni oblasti ne bilo težko doseči ugodno rešitev njegove opeije in plače. Nadškofija bi mu lahko zajamčila primerno plačo iz drugih virov, saj ni ravno najrevnejša v državi. Zato sodimo, da sta cerkvena in državna oblast prepustili našega kanonika nekaki »stradalni kuri«. Po petih letih se je torej tako omečal, da se je »prostovoljno« odpovedal mestu v stolnem kapitlju. Mnenja smo, da gre za grdo in nedostojno dejanje, katerega ne izbriše niti dejstvo, da ga je sedaj nadškof msgr. Ambrosi imenoval za častnega kanonika.

Z imenovanjem italijanskega kanonika na mesto msgr. Novaka je bil naš živelj oropan enega mesta v goriškem kapitlju. Ne smemo pozabiti, da je italijanski tisk večkrat pisal o prevelikem številu slovenskih kanonikov v Gorici.

Msgr. Novaku želimo, da bi se še dolgo smehljal na lepem božjem svetu in še mnogo molil za spreobrnitev grešnikov!

IZ ŠTEVERJANA

Vsi Steverjanci smo se razveselili, ko smo zvedeli, da je naš župan zapustil goriško bolnico. Za nekaj časa se bo še mudil pri svojcih v Stražicah v zdravniški oskrbi.

Komaj čakamo, da g. župan popolnoma okreva, da bo lahko s polno energijo zopet prevzel v krepke roke vodstvo naše občine.

Ze več let sanjamo o napeljavi prepotrebne vodovoda v našo občino. Saj je morda pomanjkanje zdrave pitne vode glavni vzrok slabih zdravstvenih razmer. Pred kratkim so dobila vodovodno napeljavo Brda v Jugoslaviji. Če bi sedaj začeli z odločno akcijo, bi lahko dosegli, da bi vodno napeljavo iz Brd kar podaljšali v Steverjan. Tako bi se naše sanje in želje zares izpolnile.

Tudi zato želimo, da se naš g. župan čimprej vrne zdrav in čil med svoje občane.

IZ ŠTANDREŽA

Štandrežci se trudimo, da bi svoje gospodarstvo prilagodili modernemu tehničnemu napredku. Zato smo ustanovili tudi Društvo neposrednih obdelovalcev, ki ga uspešno vodi posestnik g. Lupin.

(Nadaljevanje na 5. strani)

Dopisi iz Goriške

Doslej je nakupilo že 10 poljedelskih strojev, škroplilnice, stroje za košnjo, valjar in stroj za brušenje kosilnih nožev. Manjka nam še primerna shramba, da obvarujemo stroje pred rjo. Upamo, da bomo tudi to v kratkem zgradili. Vsi se veselimo lepega napredka našega društva.

Gospodarsko in duhovno zdrava vas bo tudi trdna narodna postojanka Slovencev, kar moramo Standrežci trajno imeti pred očmi. Saj so prav pri nas zgradili številno kolonijo istrskih beguncev. Mi hočemo z njimi živeti v miru, a slovenstvo svoje zemlje bomo krepko branili.

IZ KRMINA

Pred nekaj dnevi je nastopil službo v Krminu novi policijski komisar dr. Isabella Fiore. Do sedaj je služil v Rivi del Garda. Novemu policijskemu komisarju želimo, da bi se pri nas dobro počutil. To se bo tudi zgodilo, če bo uvideven in pravičen do vseh, zlasti pa še do državljanov slovenske narodnosti.

Drobne vesti

Iz Trsta

RAVNATELJSTVO

NIZJE INDUSTRIJSKE STROKOVNE SOLE s slovenskim učnim jezikom v Trstu (Rojan) objavlja, da se bo:

1. vpisovalo v I., II. in III. razred od 1. septembra do 25. septembra 1954, vsak dan razen nedelje in praznikov, od 9. do 12. ure dopoldne;
2. pričel popravni izpit čez I. in II. razred dne 6. septembra 1954 ob 8.30 uri dopoldne;
3. pričel nižji tečajni izpit (popravni) dne 6. septembra 1954 ob 8.30 uri dopoldne.

Razporedi in podrobna navodila so razvidna na šolski oglasni deski. Vsa potrebna nadaljnja pojasnila daje tajništvo šole.

Iz Gorice

VEČERNI TEČAJI

Tudi letos bodo priredili večerne tečaje za ženske in moške, a žal v manjšem številu kot lani. Ne vemo, zakaj je šolska oblast ukinila tečaje v Pevmi, Krminu in dolenski občini. Zato svetujemo vsem vam, ki so prikrajšane, naj zahtevajo otvoritev tečajev. Oblastem pa priporočamo, naj ugodijo željam ljudstva. Učnih moči ne primanjkuje, saj je mnogo brezposelnih. Po dosednji odredbi bodo večerni tečaji le v goriški občini, v Jazbinah, na Valerišču, v Doberdolu, Dolu in v Gabrijah. V Sovodnjah bodo, ne vemo zakaj, le za ženske. Pouk bo v slovenščini.

VOJNI OSKODOVANCİ, POZOR!

Finančne intendantice so začele razpošiljati odloke o izplačevanju vojne odškodnine. Ko dobite odlok, imate 60 dni časa, da vložite priziv, če z ocenitvijo niste zadovoljni. Do priziva nima pravice, kdor je na račun vojne škode že dobil predujem in odškodninski odlok. Vojni oskodovalci imajo pravico do 5,8 in 15-kratne vrednosti, ki jo je imelo njihovo premoženje 1943. leta. Za sedaj izplačujejo samo škodo za premičnine. Pripravljajo tudi zakon, po katerem bodo izplačevali vojno škodo na nepremičninah.

JESENSKI IZPITI

Popravni izpiti na srednjih šolah v Gorici se pričnejo 6. septembra (mature pa 20. septembra) ob 8.30 in se nadaljujejo po vrstnem redu, ki je objavljen na razglasni deski vsake šole. Učenci, ki nameravajo delati sprejemni izpit za I. razred Nižje srednje šole (gimnazije), naj vložijo prošnjo na ravnateljstvo šole po predpisih, ki so na razglasni deski šole v ulici Randaccio.

TEDEN ZA MOŽE IN FANTE

V nedeljo, 22. avgusta, se je pričel pri Sv. Ivanu vzorni teden za može in fante iz Gorice in podeželja. Teden duhovne obnove se bo zaključil v nedeljo, 29. avgusta, zjutraj. Govori misijonar in znani cerkveni govornik g. Ludvik Savelli.

Kanalška dolina - Beneška Slovenija

GONJA PROTI SLOVENSKI DUHOVŠČINI

Priobčujemo letak preganjalec slovenskega življa v Beneški Sloveniji, ki se je širil in se še vedno širi med prebivalstvom pod naslovom »Razgovor med dvema dolincema, ki sta se vračala s pogreba mons. Ivana Timka« (Tréman 30. 6. 54):

»Marija: Kdo je organiziral pogreb?

Anton: Duhovščina. Saj si čitala osmrtnice.

Marija: Zakaj so pa čakali štiri dni, da bi ga pokopali?

Anton: Da bi imeli čas razposlati oznaniila vsem slovenskim organizacijam v Gorici, Trstu, na Koroškem in v Ljubljani.

Marija: Kdo je povabil slovenski pevski zbor iz Gorice?

Anton: Duhovniki.

Marija: Zakaj pa niso povabili kak pevskega zbor iz naših dolin?

Anton: Ker ne pojejo slovenskih pesmi.

Marija: Kaj pa pomenijo belo-rdeče-modri trakovi z rdečo zvezdo, ki sem jih opazila na nekih vencih?

Anton: Jugoslovansko zastavo in Titov komunistem.

Marija: Zakaj so pa duhovniki to dopustili. So li postali komunisti?

Anton: Nekateri so že in drugi še postanejo. Da bi dokazali, da smo Slovenci — (ubogi zapeljanci) — so povabili 21-letnega Prodana Izidorja, tajnika komunističnih titovcev, da bi govoril tako odličnemu monsignorju, čeprav je dovršil le 5 razredov ljudske šole in je bil pred kratkim obsojen zaradi vohunstva v korist Jugoslavije. Mnogo ljudi iz naših dolin zapušča po krivdi duhovnikov cerkev.

Marija: Kdo pa je dovolil tolikim govornikom govoriti v slovenščini, ki je nihče ni razumel?

Anton: Organizatorji pogreba.

Marija: Kakšne ukrepe so podvzela cerkvena in državna oblastva po tem škandalu?

Anton: Do sedaj nobenih. Boje se, ne vemo koga in česa.

Cerkvena oblast jih bo podvzela, ko bo prepozno in ko bo vera v dolinah že popolnoma izpodkopana; državna oblastva pa čutijo potrebo po takih demonstracijah, da bi s tem dokazala, da živi v videmski deželi slovenska manjšina. To pa zato, da se doseže pokrajinska avtonomija in da se tako končno lahko ustanovijo v naših dolinah slovenske šole proti volji ljudstva! (Iz tega vidimo, da so letak sestavili nasprotniki vlade).

Marija: Uboga naša ljubljena Italija in uboga katoliška vera.

Anton: In ubogi mi! Amen!

Priobčujemo letak v dobesednem prevodu, da si more vsakdo napraviti sliko, v kako težkem ozračju živi slovenska duhovščina v Beneški Sloveniji. Proti njej se širi na navidezno nedolžen in šaljiv, a v resnici zloben način strupeno sovraštvo. Kdo bi se ob takem početju še čudil, da ustavljajo slovenske duhovnike na skrivnih poteh, kjer jim karabinjerji samovoljno preiskujejo aktove?

Pozivamo rimsko vlado, da napravi že konec tem nezaslišanim razmeram!

ZAKAJ SE BORIJO FURLANI IN SLOVENCİ ZA AVTONOMIJO?

Znano je, da obstoji med Furlani zelo močno gibanje za deželno in pokrajinsko avtonomijo. Zagovorniki avtonomije goje do Slovencev čustva pravičnosti, kar vidimo tudi v njih listu Patrie dal Friul.

Ta ugotavlja v 13. številki meseca avgusta pod rubriko »Pisma uredištvu«, v kako lepem redu je potekel pogreb msgr. Trinka in da ni bilo na njegovem grobu nobenih slovenskih političnih govorov, kakor so z velikimi črkami pisali italijanski šovinistični listi. Le v govoru predsednika videmskega deželnega zbora g. Candolinija je bilo nekaj političnih namigov. List zlasti poudarja, kako ustvarjajo »trikoloristi« namenoma na meji med Italijo in Jugoslavijo z nasilji napetost, da bi dokazali upravičenost svoje dejavnosti in si zagotovili od obmejnega urada v Rimu, in, po ukinitvi tega, iz fondov predsedništva ministrskega sveta bogate prejemke. Odtod nezaslišana gonja proti slovenski duhovščini.

Patrie dal Friul prinaša v isti številki zanimiv članek pod naslovom »Prihajajo teroni (Kalabreži), odhajajo Furlanci«. Članek je važen, ker dokazuje gospodarsko-socialno važnost borbe Furlanov in Slovencev za občinsko, deželno in pokrajinsko avtonomijo. Iz njega zvemo, kako se v vedno večjem številu naseljujejo v videmski pokrajini južnjaki. V zadnjem času prevzemajo še posebno vsa mesta na poštnih in brzojavnih uradih. Tja jih postavlja minister pošte, ki je sam Kalabrež. Priseljenci z juga se pri nas kaj hitro udomačijo, poročijo s kako domačinko, ki ima posestvo, in nato pokličejo k sebi še svoje. Slovenci in Furlani pa hajdi s trebuhom za kruhom po svetu na mučna dela v rudnike. Zato ni borba za avtonomijo le politična, marveč je tudi vprašanje noža in vilic. Tega se zavedamo Slovenci in Furlani zlasti danes, ker vemo, da stoji za to kolonizacijo naših dežel dobro premišljena načrt političnih sil.

TRBIŽ

V ponedeljek popoldne se je v Trbižu in okoliskih vaseh naglo razširila žalostna vest, da Konrada Tronkarja ni več med živimi. Ponesrečil se je z avtomobilom v Beli peči. Tronkarjeva družina se je bila preselila iz Brd v Trbiž že po prvi svetovni vojni in je trgovala s sadjem. Bila je vsem znana po svoji delavnosti in poštenosti. Zato res ni zaslužila tako hudega udara, ko ji je smrt iztrgala še ne trideset let starega Konrada, ki se je bil pred nekaj meseci šele poročil. Mladi vdovi in tako težko prizadeti družini naše iskreno sožalje! Dragemu Konradu pa naj bo lahka trbiška zemlja!

UKVE

Pretekli teden je postala žrtev avtomobilske nesreče Adela Wedam, hči lastnika znane gostilne pri »Gamsu« v naši planini. Utrpela je več poškodb na obrazu in telesu. Zdi se, da ima tudi nalomljeno nogo. Dekletu želimo, da bi kmalu okrevalo in moglo spet biti v pomoč družini!

Spomini iz starega Trsta

Šele leta 1736 je cesar Karl VI. izdal dovoljenje, da je neki Vid Bonomo v družbi s še tremi trgovci postavil pred mestnimi vrati Riborgo manufakturo za izdelovanje svilениh nogavic. V začetku 18. stoletja se torej prične

DOBA TRŽAŠKEGA VZPONA

Prvi zapiski, ki pričajo, kako se je začel Trst gospodarsko razvijati, so že iz l. 1692. Takrat so mestno občino prosili trije imovitejši meščani, in sicer Bernard Tognana, Bonaventura Saražin in Jud Jon Ulfele, naj jim podpiše pravico za trideset let, da lahko »odpirajo trgovine in obrtne delavnice«. Ti možje, različni po rodu in veri, kot razberete že iz njihovih imen, so skušali dobiti nekak monopol nad vso tržaško trgovino. Že naslednje leto se je oglasil neki Almerigogna, ki je zahteval zase monopol kot menjalec denarja. Bil je nekak bankir. Drugi Almerigogna je živel par stoletij pozneje in je imel kot fašistični tajnik v Istri monopol pretepanja ubogih kmetov; bil je gotovo potomec gornjega, ki je hotel monopol nad tržaškim denarjem. Takih »monopolistov« se je oglašalo vedno več. Neki Blaž Totto je ustanovil v Rovinju osuševalnico sardel že l. 1695. Tudi on se je obnašal kot »monopolist«.

Tak gospodarski razvoj se je začel že pod cesarjem Leopoldom I., ki je bil tako svečano sprejet v Trstu. Cesar je namreč poslušal nasvete grofa Thurna ali Torre, ki mu je predložil spomenico, kako bi se Trstu gospo-

darsko pomagalo. Leopold je izdal z Dunaja imeniten ukaz, da se ne sme v tržaški luki natovarjati z blagom nobena tuja ladja, dokler je še kakšna tržaška na razpolago. To bi si morali današnji mogotci zapomniti: v tržaški pristan domače ladje za promet, pa ne bo revščine! In da je že takrat ni bilo, je tu dokaz: v Trstu so v enem letu pojedli po 800 goved! Preračunajte sedaj: v začetku 18. stoletja je štel Trst okoli 3000 prebivalcev. To se pravi, da je prišlo po en četrto vola na glavo! Vprašajte pa jutri tržaško mamico, ko gre na trg, koliko mesa kupi za posameznega družinskega člana »brez kosti ali s kostmi«.

Nazadnje pa še najbolj številke povedo, kako se je Trst začel razvijati, ko je iz obrtno-poselstniškega mesta postajal trgovinska luka. Dejali smo že, da je imel v začetku 18. stoletja okoli 3000 prebivalcev. Številke naprej so pa take:

leta 1758 prebivalcev: 6450

leta 1775 prebivalcev: 10.000

leta 1785 prebivalcev: 17.000

leta 1800 prebivalcev: 33.000

Trst je začel naglo naraščati. Vendar, če pomislimo, da ima današnje mesto skoro desetkrat toliko prebivalcev kot pred 150 leti, se nam zgornje številke ne zdijo velike. Hitro v začetku 18. stoletja Trst še ni mogel tako napredovati, ker so bili razni vzroki, ki so ga pri tem ovirali, kar bomo drugi teden videli.

Tako je bil Trst v starih stoletjih napol kmečki, napol gosposki. Eden izmed važnih vzrokov, da se je Trst od začetka 18. stoletja dalje začel razvijati in živeti od trgovine, pa je bila sprememba v socialni zgradnji ali strukturi mestnega prebivalstva.

PATRICIJI IN MEŠČANSTVO

Znani tržaški zgodovinar Kandler je proučeval vprašanje, kako sta se nekdanji plemiški in meščanski sloj razlikovala, nazadnje pa spojila. Vendar si tudi on ni prav na jasnem. Na vsak način se pa iz starih zapiskov in listin da razbrati, da so bili v Trstu štirje ločeni stanovi.

Najstarejše plemiško-patricijsko jedro je tvorilo trinajst družin. Clani teh so se menjavali v mestnem svetu. Združeni so bili v neko bratovščino, zapisano pri cerkvi sv. Frančiška, pozneje bl. Device Pomočnice. V ta patricijski red, ki je bil neka vrsta mestnega plemstva, so spadali samo pravi potomci teh družin. Patriciji so bili vpisani v posebno »zlato knjigo« kot v Benetkah in so z zaničevanjem gledali na druge mestne prebivalce; pravili so jim »kanalje prihajaške«. Toda Jožef II. je ta stan in »bratovščino 13 rodbin« l. 1784 razpustil, posebno ker ni bil mestni svet več sestavljen samo iz tega mestnega plemstva. Pod popustljivejšim Leopoldom II. so sicer še enkrat dvignili glave, toda cesarski namestnik Lovacz ni hotel imeti na odličnih mestih propadajočih patricijev, ki so začeli sami po sebi zginjati, ker so se le med sabo ženili. Leto 1809 pomeni njihov konec. Zadnji direktni potomec trinajstih patricijskih rodbin je bil iz rodu Burlo.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

Mož, ki ni hotel govoriti

PO ŠESTIH MESECIH TELESNO ZDRAV

»Pozabite na Torignil« mu je zabičal zdravnik. »Predstavljajte si, da ste spet doma. Pripravite mi v svojem domu v Kanadi! Koliko časa ste preživeli v Winnipegu?«

Jurij je pogledal zvižano na zdravnika. Razmišljal je, ali naj mu pove resnico. »Jaz ne vem nič! Jaz ne vem nič!« je rekel, kakor je bil tolikokrat ponavljal v preteklih letih.

Zelo je bil ponosen na to, da ga niso mogli prisiliti h govorjenju. Naj me le pretepanje, si je pravil, toda uspeli ne bodo, da bi izrekli iz mene besede. Četudi bi se prikazali zopet z mizarskim primežem, s kotličkom vrele vode in bi iznova stala pred mano lepa bolničarka z žvepleno kislino, bi me ne mogli spraviti do govorjenja. Vse to bi iznova prenesel, če bi bilo potrebno!

Šest mesecev je trajalo, preden je Jurij prišel telesno k sebi. Duševno je pa napredoval samo postopoma.

»Čas je že, da zapustim ta kraj!« je rekel zdravniku za duševne bolezni. »Jemljem prostor človeku, ki ga morda bolj potrebuje.«

»Strinjam se,« je v skrbah odgovoril psihiater. »Odpotujete lahko vsak čas v Derbyshire. Tam prebivajo neki naši prijatelji in na njihovem veleposestvu lahko prebijete več tednov. Pokrajina je nadvse ljubka. Od tod se lahko vrnete v Winnipeg.«

Jurij je zrl na zdravnika z brezizraznim pogledom: Kako daleč je bil Winnipeg od njegovega duha! Jurijeva želja se je spet

spustila in visela postrani. »Strinjam se, takoj odpotujem v Derbyshire,« se je nenadoma odločil. »Kaj je sedaj moja naloga?«

»Vaša naloga je le ta, da me vsako jutro pokličete ob 10. uri na telefon.«

MUČNE PRIKAZNI

Nekaj dni pozneje je bil Jurij na enem najlepših in najprijetnejših angleških veleposestev, ki je bilo last nekdanjega majorja. Z Jurijem so ravnali kakor s članom družine. Dodelili so mu sobo, iz katere je imel krasen razgled na ljubko, zeleno pokrajino, Jurijeve moči so se vidno obnavljale.

Vsako jutro ob 10. uri je telefoniral zdravniku. Ta je hotel samo spoznati, kakšno je Jurijevo duševno stanje. Polagoma so vas Torignil in štiri leta, ki jih je Jurij tam preživel, izginjala v pozabo, Juriju so se zdela le bled spomin preteklosti.

Toda ponoči, ko je podzavest prevzela nad njim oblast, je vas Torignil iznova zavladala v njegovem duhu. Celo podnevi se je tu pa tam to pripetilo.

Nekega dne je vstal na vse zgodaj in šel v ranem jutru na vrt. Ker je čutil potrebo po nekaki telovadbi, je sklenil, da obreže živo mejo, ki je obdajala cvetlične grede. Spodil si je velike škarije in začel rezati.

Dan je bil vroč in Jurij je delal z veliko naglico, ne da bi se kdaj ustavil. Začuden ga je opazoval vrtnar. Jurij je rezal vse hitreje in ni hotel prenehati.

»Delajte, gospod, bolj počasi in malo počivajte!«

Jurij ni slišal vrtnarja. Njegove oči so bile priklenjene na svetlikajoča se rezila škarij, med katerima se je prikazal obraz gestapovskega podčastnika, njegovega mučitelja. Zagledal je obenem prijaznega župnika, kateremu je grozila nevarnost, da ga gestapovska policija zagrabi.

»Samo Peter Touchette,« si je dopovedoval, »lahko še reši ubogega župnika! Zato je treba veje čim prej porezati.«

Rsk! Rsk! je Jurij brez odmora hitel. Škarje je premikal tako naglo, kot so mu dopuščale moči.

Tedaj je naenkrat zagrmel v Jurijevih ušesih silen ropot in v glavi se mu je zavrtelo. Opočel se je in telebnil na obraz v živo mejo, ki jo je bil porezal skoro do korenin.

DU PRE SE POSLOVI OD PETRA TOUCHETTA

Po padcu v živo mejo je Jurij ležal 5 dni v nezavesti. Ko se je prebudil, se je znašel v topli kopeli. Imel je občutek, da so ga zapustile poslednje moči. Toda čeprav je bil silno šibak, se je počutil dobro, kakor se ni še nikoli po vrnitvi iz Francije.

Kaj to pomeni? Kaj se je z njim zgodilo?

»Z vami se je zgodilo,« kar sem dolgo časa željno in nestrno pričakoval!« je rekel zdravnik za duševne bolezni, ki je stal poleg njega. »Štiri leta ste živeli v neprestani, silni živčni napetosti. Po vrnitvi v Anglijo se vam je zdela, da ste spet dobri. Vaše sile so se sicer obnavljale, toda v vašo podzavest ni bil še prodril občutek, da je vse pri kraju in da ste rešeni. Preden se to zgodi, sem kot zdravnik vedel, da morate iti skozi ostro živčno krizo. Čakal sem, kdaj vas napade.«

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

DOLŽNOSTI KRŠČANSKEGA ČASOPISJA DO NASPROTNIKOV

Msgr. dr. Ukmar razpravlja v svoji nedavno objavljeni knjigi *Zadnja večerja* tudi o krščanski ljubezni do bližnjega. V zvezi s tem je posvetil poseben odstavek dolžnostim, ki jih ima krščansko časopisje do nasprotnikov. To vprašanje je aktualno zlasti danes, ko so nekateri listi postali orodje za širjenje laži in obrekovanj. Tehtne besede našega uglednega teologa do razumelo in cenilo zlasti naše preprosto ljudstvo, ki je vseh današnjih preprirov, zavijanj in podtikanj po časopisju do grla sito. Naši ljudje si žele več miru in medsebojne ljubezni. In prav ta splošna želja po strpnosti in bratstvu je najvidnejši znak, da je slovensko ljudstvo kljub vsem težkim preizkušnjam v preteklosti ostalo v jedru moralno zdravo.

»Krščanska ljubezen do bližnjega — poudarja dr. Ukmar — mora biti splošna, to se pravi, nobenega ne smemo izključiti iz krščanske ljubezni, ker je vsak človek naš bližnji in so v vsakem človeku isti razlogi za tako višjo in zlahtno ljubezen. Nobenega ne smemo izključiti, nobenega sovražiti, ne človeka druge vere, ne človeka drugega jezika, ne človeka drugačne politične usmerjenosti.«

»Če nasprotniki v svojem časopisju,« nadaljuje dr. Ukmar, »pišejo proti krščanski veri in morali, bomo v dobrem časopisju in o pravem času zmote zavrnilo stvarno, s trdnimi dokazi, v strogo znanstvenem slogu ali po poljudno, kakor se pač primeri; vedno mirno, nikdar strastno, brez osebne gžbadanja proti temu in onemu nasprotniku. Ubiti je treba zmote, ne pa ljudi, ki so v zmoti. Stvarni razlogi in miren slog se največ izdajo, osebna gžbadanja izzivajo in zavedejo v nekoristno prekanje. Le redki so primeri, da se zmota ne da uspešno pobiti, če se oseba ne razkrinka; pa še tedaj nalaga krščanska ljubezen kar le možno veliko zmernost.

Sodelovati pri protikrščanskem časopisju seveda ni dovoljeno. Ne smemo pa zameriti, če bi kdo iz tehtnega razloga, ki ga tudi cerkvena oblast odobrava, poslal uredništvu nasprotnega lista pameten članek, ki ali zagovarja naše stališče ali razpravlja o drugih poštenih rečeh. Če bodo v onem taboru poslano sprejeli, bo znalo to blažljivo vplivati na bralce; sicer pa bodo v uredništvu spoznali vsaj to, da smo dostopni poštenemu in stvarnemu razpravljanju in se ne bojimo resnice.«

ŠTIRJE TRŽAŠKI SLIKARJI V LJUBLJANI

Predpreteklo nedeljo so odprli v Ljubljani razstavo štirih slovenskih slikarjev, organiziranih v tržaškem Art-klubu. Razstava vsebuje dela Avgusta Černigoja, Jožeta Cesarja, Bogdana Groma in Avrelia Lukežiča. Černigoj razstavlja oljne slike, pasteje, akvarele in raznovrstne grafike; Cesar olja in akvarele; Grom platna v batiku in risbe; Lukežič pa olja.

V njihovih delih so upodobljeni mnogoštevilni slikoviti motivi z našega Krasa od Devina do Trsta in iz Istre od Kopra do Pirana. Poleg tega razstavlja Černigoj tudi številna tihožitja, Cesar pa nekaj portretov.

Umetnostni kritiki v naši prestolnici so se o razstavi zelo pohvalno izrekli. Ugotovili so, da vsak izmed razstavljalcev hodi v umetnosti lastna pota, vsak je samostojna osebnost, vsak izpoveduje na svoj način svoje misli: Černigoj dosledno revolucionarno, Cesar s polnostjo življenjske radosti, Grom včasih nekoliko groteskno, Lukežič s čudovito mojstrsko umirjenostjo. Vsem pa je skupno, da gredo vzporedno z življenjem in da so povezani z zemljo in ljudstvom, med katerim delajo.

Od Černigojevih oljnih slik so kritikom in občinstvu najbolj všeč Atelje in nekatera tihožitja; od Gromovih del najbolj ugajajo Ančka, Kontovel, Trst ponoči in Motiv iz tržaškega pristanišča; med Cesarjevimi upodobitvami se odlikujejo Istrska krajina z žitom in oljkami, portret režiserja Crnoborija in Stara fužina; od Lukežičevih oljnih slik pa najbolj učinkujejo Devinske stene, Zaveljska čistilnica in Milje.

Razstava je popolnoma uspešna. Po sodbi kritikov se razstavljalcem ni več treba bati za izraz in umetniško iskrenost; v tem so celo lahko drugim za zgled.

Tudi v najneznatnejšem človeku spoštujemo ali zaničujemo človeka. (Sv. Avguštin)

KULTURNE VESTI

Na sedanjem mednarodnem filmskem festivalu v Benetkah bodo predvajali tudi dva jugoslovanska dokumentarna filma »Nad brezdomno« in »Ukročni tokovi«.

V prostorih Narodne galerije v Ljubljani bo v kratkem razstavil svoja dela slovenski slikar, primorski rojak Veno Pilon, ki živi več časa v Parizu.

Od 2. do 7. septembra bo v Belgiji mednarodni festival poezije. Slovenske pesnike bo zastopal Janez Menart.

Maja prihodnjega leta bodo v Jugoslaviji snemali ameriško-jugoslovanski film »Mož v njenem življenju«. Scenarij zanj je bil izdelan po romanu

Eleonore Smith »Plesalka«. Režiral ga bo Gregory Ratoff. V glavni vlogi bo nastopila slovita angleška baletka Margot Fontain.

Konec tega leta bo v Lyonu na Francoskem razstava 60 slik jugoslovanskega modernega slikarstva, ki so jo v minuli sezoni priredili v številnih mestih balkanskih držav in Bližnjega vzhoda.

V Švici izhaja Zenski leksikon (Lexikon der Frau), ki obravnava življenje, zgodovino in svet ženske. V njegovem drugem delu bodo v posebnih poglavjih obdelane tudi nekatere slovenske pisateljice in pesnice, kakor Marija Kmetova, Zofka Kvedrova, Lili Novy, Vida Taufer in druge. Njihov delež v slovenski književnosti bo prikazal poseben literarno zgodovinski članek izpod peresa literarnega zgodovinarja Slodnjaka. Zanimivo je, da kljub poizvedovanju niso mogli sestavljalci prvega dela leksikona navesti rojstnih letnic nekaterih zaslužnih žena.

SLOVENSKI TABOR NA OPČINAH

ki je prejšnjo nedeljo zaradi slabega vremena odpadel, bo to nedeljo, 29. avgusta ob 16. uri:

S P O R E D :

Joža Lovrenčič: Pozdrav slovenski zastavi.

Laharnar: Pozdrav; Sattner: Pod trto; Nedved: Odmevaj, spev. Poje Mačkovljanski zbor pod vodstvom Dušana Jakomina.

Dve narodni: Poje baritonist Marijan Kos, s harmoniko spremlja Saša Martelanc.

Beseda rojakom: Govori mons. dr. Jakob Ukmar. Aljaž: Domovini; Ipavec: Milada; Laharnar: Mladost ni; Adamič: V gozdu. Poje mešani pevski zbor iz Rupe pod vodstvom Nika Pavletiča.

Narodna: Poje baritonist Marijan Kos, s harmoniko spremlja Saša Martelanc.

Premrl: Slovenska zemlja. Jenko-Sancin: Na

tujih tleh; *** Vigredi. Poje »Metuljček« iz Rojana, s harmoniko spremlja Saša Martelanc.

Vodopivec: Fantovska; Jereb: Moj deklič. Poje goriški moški zbor pod vodstvom prof. Mirka Fileja.

Pesniki bero iz svojih del.

Marolt: Barčica (primorski motiv); Marolt: Pismence (goriški motiv); Orel: Ljepa dolina (beneški motiv). Poje goriški moški zbor pod vodstvom prof. Mirka Fileja.

Dramska slika: Domovina-Mati. Izvajajo fantje in dekleta iz Doline, sodeluje dekliski pevski zbor iz Šklednja, ki ga spremlja s harmoniko Saša Martelanc.

Aljaž: Domovina mili kraj; Ipavec: Slovenec sem. Poje goriški moški zbor pod vodstvom prof. Mirka Fileja.

VZGOJNI KOTIČEK

KAKO SE VEDEŠ V GOSTILNI

Zadnjič smo se srečali z gospo Klaro v gostilni. Vse nas je razočarala s svojim obnašanjem. Kako tudi ne! Tako elegantna dama, pa ima tako malo smisla za lepo vedenje. Mislim, da ne bo odveč, če jo nekoliko poučimo, kako se je treba vesti v gostilni.

Kadar vstopiš v gostilno ali kavarno, je treba navzoče pozdraviti, kolikor je pač mogoče, in šele potem sešiti. V velikih mestih, oziroma v lokalih, kjer je zbranih veliko gostov, se pa nepoznani gostje ne pozdravljajo.

Če sedeš k mizi, pri kateri sedi že kaka družba, jo moraš vprašati: »Prosim, ali je dovoljeno?« Če pa si sam ali v dvoje in sediš k mizi, kjer sedi en sam gost, ga ni treba prositi dovoljenja, pač pa se mu je treba prikloniti. Nedostojno pa je prisesti h gostom, če je v gostilni še kaka prazna miza.

Pri mizi si ne smeš česati las ali celo snaziti nohtov; to bi bilo zelo nedostojno.

Naroči natakarju, česar želiš, vljudno in ne bodi preglasen; ako česa nimajo v gostilni, se ne kregaj. Če te natakar ne zapazi, ne kriči in mu ne pomiguj z roko, ampak ga mirno pokliči. To je lepše kakor pritrkovanje po kozarcu. Jedi ne izbiraj predolgo in ne začni z natakarjem celega razgovora o posameznih jedeh in njih kakovosti.

Jedi ne vohaj in je ne premetavaj po krožniku kakor mačka mlade. Pa tudi ne dolgočasni gostov pri isti mizi s svojo nejevoljo nad prinesenim.

Ne briši si potu s prtičem ali servieto, ne polagaj cigarete na rob mize, ne stresaj pepela na krožnik, ne riši s svinčnikom po prtu in ne zabadaš vanj vilice. Jej spodobno, kakor da bi bil kam povabljen. Ne oziraj se po gostih, kajti vedeti moraš, da te v gostilni ostro opazujejo.

Prtič razgrneš in ga položiš čez kolena. Nedostojno pa je, če si ga zavežeš okoli vratu. To smejo samo otroci, ki se radi pomažejo.

Jedi se ne dotikaj z roko; kruh pa primeš s prsti, prav tako pečivo, rake, ostrige, šparglje, listje artičoka in manjše kose perutnine, ki se težko obdelajo z nožem in vilicami, in sadje.

Žlice ne smeš zgrabiti kakor kol in jo krčevito držati s pestjo; nalahno jo primeš med prste, tako da je palec zgoraj, kazalec in sredinec pa spodaj.

Juhe ne smeš pihati, če je prevroča, tudi je ne prelivaj iz krožnika v krožnik, ampak jo nalahno mešaj; najboljša pa je, če počakaš, da se shladi. Pazi, da ne obližeš žlice, ker potem sploh nisi za družbo.

Nož vzemi v desnico, vilice pa v levo, in sicer samo s prsti, tako da je palec spodaj, z drugimi prsti pa primeš za ročaj. Z nožem samo režeš, z vilicami pa odrezane koščke natikaš in nosiš v usta.

Mesa ne smeš z nožem najprej zrezati, potem pa ga jesti samo z vilicami, marveč moraš od celega kosa vsak košček sproti odrezati. Pod nobenim pogojem pa ne smeš nobene jedi nesti z nožem v usta. Če imaš več jedil na krožniku, jih nikar ne zmešaj z vilicami in nožem, da ne skvariš teka drugim, ki vidijo to brozgo.

Kadar odhajaš, pozdravi goste pri mizi in znanke ter mirno, brez hrupa zapusti gostilno.

Vsi kulturni narodi gojijo lepo vedenje pri mizi, zato ne zaostajajmo za njimi tudi mi Slovenci. Prav zato je potrebno, da že v rani mladosti pričnemo navajati otroke na lepo in pravilno vedenje pri mizi, da ne bodo kasneje v zadregi.

GOSPODARSTVO

DIVJI KOSTANJI USIHAJO

Pred nekaj leti je posestnike vznemirjalo usihanje žlahtnega kostanja, sedaj pa so v skrbah zaradi divjega. Na žalost je bilo vznemirjenje upravičeno, saj je gniloba luba in debela zavzela široke obsege ter so morali drevesa posekati. Hudo je bila prizadeta Benška Slovenija, kjer je kostanj važen vir dohodkov.

Tudi vznemirjenje zaradi divjega kostanja je, žal, upravičeno. Že pred enim mesecem, to je sredi poletja, so bila drevesa taka, kot da bi bili že globoko v zimi: listi so začeli rjaveti in se sušiti ter odpadati. Razumljivo je, da drevesa zaradi tega trpijo in da se bodo mnoga posušila.

Če si pojav pri divjem kostanju pobliže ogledamo, opazimo, da se na nekaterih listih suši njihova notranjost in da ostaja rob zelen, pri drugih se rob kodra in suši, notranjost lista pa je zelena. Strokovnjaki pravijo, da sta vzroka bolezni dva: kjer se notranjost lista suši, deluje glivica »guignardia aesculi«, kjer se pa rob suši in kodra, povzročitelja niso še odkrili. Ugibajo, ali manjka drevesu kaka nujno potrebna hranilna snov. Najbrž bo tudi tu vzrok usihanju kaka glivica, mogoče ista kot v prvem primeru.

Do sedaj ni znano, kako bi bolezen zaustavili: nekateri svetujejo, naj drevesa škropimo z raztopino modre galice, kot delamo pri trtjah. Toda kdo naj škropi visoka drevesa? Vprašanje je tudi, ali bi raztopina koristila.

Za naše bralce naslednje navodilo: kdor je nameraval vsaditi divji kostanj, naj raje na isto mesto vsadi lipo ali oreh. Glede na divje kostanje moramo čakati, da odkrijejo, katere zvrsti bolezni ne bo napadla. Pri divjem kostanju so take zvrsti že znane.

PIŠČANCI ZA VSAKO MIZO

Pri nas spada piščanec za odbrano, rekli bi luksuzno jed, katere si ne more vsakdo privoščiti. Tudi v Združenih državah Amerike je bilo do nedavna tako, danes pa so piščanci črtani izmed dragih jedil na jedilnem listu. Očiščen (brez nog, glave in drobovja), 10 tednov star in 1 kg težak piščanec stane ameriškega delavca 39 minut dela ali 1 dolar in 10 centov, v našem denarju okoli 680 lir.

V ZDA prodajo sedaj letno nad 800 milijonov piščancev in njih reja je postala prava industrija. Imenujejo jih »broilers«. Zakoljejo jih, ko dosežejo 10 tednov starosti in takrat tehtajo 1 do 2 kg in tudi več. Na neki razstavi v Connecticutu je bil 10 tednov star piščanec, ki je tehtal 3 kg. Seveda gojijo »broilerse« samo od težkih in hitrorastočih pasem, katere še posebej prebirajo.

Reja pa se izplača, če je krma poceni in če je piščanci malo porabijo. Amerikanci svojih »broilersov« ne pasejo, temveč jih krmijo z znanstveno sestavljeno krmo. Ta krma vsebuje v 100 delih:

- 55.7 zdrobljene rumene koruze,
- 26 sojine moke,
- 5 moke iz deteljnih listov,
- 5 moke iz podzemeljskega oreška (pistači),
- 4 ribje moke,
- 2 kostne moke,
- 1 apnenega prahu (nežgano apno),

0.6 BY-500 (trgovska znamka za vitamin B2),

0.5 manganove soli,

0.2 ribjega olja (vitamini A in D) in majhen dodatek vitamina B12 in malenkost kakšnega antibiotika (aureomicin, penicilin, terramicin, bacitracin). Antibiotik je glivično razkužilo.

Antibiotikom je pripisati dejstvo, da se v 10 tednih prirastek še poveča za 10%.

Rejci piščancev »broilers« stremijo za tem, da bi s čim manj krme dosegli kg teže. V splošnem smatrajo za zelo ugodno rejo, če piščanec pridobi 1 kg teže, ko porabi 3 kg krmne mešanice. Zgoraj omenjeni piščanec na razstavi v Connecticutu je pridobil vsak kg teže samo z 2.78 kg krmne mešanice.

Piščanci »broilers« se lahko krmijo po mili volji, ker imajo krme na svobodno razpolago kakor tudi vode. Strošek za krmo predstavlja polovico vseh stroškov. V ZDA je krma znatno cenejša kot pri nas.

Na mnogih kmetijah je reja »broilersov« najvažnejše opravilo, ki prinaša največ dohodka in tudi dobička.

Tako je v ZDA!

Preglejte še enkrat zgornji seznam krmnih sestavin. Daješ tudi ti piščancem tako mešano krmo? Razen koruze najbrž ne povohajo nobene sestavine!

TRGATEV SE BLIŽA!

Ne bo sicer obilna, a bi bila velika škoda, če bi še to malo pokvarili. Predvsem moramo skrbeti za posodo. V slabi posodi se pokvari tudi najboljši mošt. Zato mora biti posoda brezhibna.

Na žalost mnogi stavijo božjo kapljico v sode in sodčke, ki niso za drugo, kot da bi jih po sredi prežagali in vanje vsadili oleandre. Preglej že sedaj posodo, ki jo imaš na razpolago, in morda bi bilo dobro, če bi poslušal naš nasvet in si nabavil boljšo pripravo.

ČE BOŠ SEJAL PŠENICO,

preskrbi že sedaj seme, ker boš ob setvi težko dobil pravo sorto. Niso več priporočljive naslednje sorte: Villa Glori, Mentana, Damiano, Virgilio, Frassineto, Turano, Velino in nekatere druge.

Priporočljive so: Impeto in Tevere za manj rodovitna zemljišča, S. Pastore, Fiorello, Aquila, Fortunato, Salto, Mare, S. Lucia, S. Giorgio za rodovitna.

Nakupi si pravočasno umetna gnojila, posebno superfosfat (perfosfato), žveplenikoli amonijak (solfato ammonico), kalijevo sol (solino potassico) in apneni dušik (calcio-cianamide).

RAZKUŽI ČIMPREJ ZRNJE!

Prepozno je, če razkužiš zrnje, ko opaziš žužke ali metuljčke. Mnogo zrnja je že uničenega, v ostalem so se pa zalegla jajčka.

Zrnje je treba razkužiti, brž ko smo ga spravili. Razkuževanje je enostavno in ni drago. Zrnje premešaj s prahto »ceregama« ali »Geigy 33« in 6 mesecev ti ni treba zanj več skrbeti.

CENA SLONOM PADA

Nas to sicer prav nič ne briga, pač pa različne velikaše v Indiji, ki imajo mnogo teh živali. Še pred leti bi plačali za mladega slona 12.000 in več švicarskih frankov ali skoraj 2 milijona naših lir, medtem ko jih danes dobiš že za 3.000 frankov. Ko se je maharadža iz Kupurtala hotel znebiti svoje številne črede slonov, ni zanje dobil kupca.

Kje tiči vzrok takemu padcu cene? Glavni vzrok je v mehanizaciji kmetijstva. Traktor opravi kmetijska dela še prej ko slon in z buldožerjem laže izruče drevo kot s slonom! Lovi s sloni v džungli so postali tudi predragi. Za samo zabavo pa si bo le redko kdo držal slona, ker preveč požre. Tako ostanejo edini kupci za slone različni živalski vrstovi in potujoči cirkusi.

Sportni pregled

KOLESARSTVO

Osrednji športni dogodek tega tedna je bilo svetovno kolesarsko prvenstvo v Solingenu v Nemčiji. Prvenstvo bo ostalo zapisano z zlatimi črkami v zgodovini kolesarstva. Za dramatičnost sta poskrbela Bobet in Coppi. Med njima je bila borba, ki je zahtevala inteligence, energije in volje. Bobet je imel vse tri športne čednosti. Zato lahko rečemo: »Zmagal je najmočnejši.«

S to zmago si je Bobet priboril 1. po doneči naslov in postal letošnji najpopularnejši kolesar na svetu. Coppi pa je dokazal, da je dal slovo naslovu »campionissimo«, katerega je zadnjih pet let ljubosumno čuval. Proga, po kateri so vozili profesionalisti, je imela 16 krogov in skupno dolžino 240 km. Bila je silno težka in je zahtevala od vsakega vozača neizmorne napore. Vrstni red je naslednji: 1. Bobet (Francija), ki je prevozil 240 km v 7 urah, 24 minutah in 26 sekundah s povprečno brzino 32,375 km na uro; 2. Schær (Švica) 15 sekund kasneje; 3. Gaul (Luksemburg) 2 minuti 13 sekund kasneje; 4. Gismondi (Italija) 3 minute 3 sekunde kasneje; 5. Augetil (Francija) 3 minute 7 sekund kasneje; 6. Coppi (Italija) 3 minute 18 sekund za prvim.

AVTOMOBILIZEM

Na avtomobilskih dirkah za »Veliko nagrado Švice« je ponovno zmagal Mercedes, katerega je vozil Argentinec Fangio. Tekmovali so tudi avtomobili naslednjih znamk: Ferrari, Maserati in Gordini. To je ponovni poraz znamke Ferrari ali bolje: nemška avtomobilska industrija je premagala italijansko. Zmagovlec je vozil s povprečno brzino 159,65 km na uro. Največjo brzino je dosegel v 34. krogu, ko je vozil s 164,168 km brzine na uro. Fangio si je z zmago obdržal naslov svetovnega prvaka.

LAHKA ATLETIKA

Jugoslovanski lahki atletiki je zasijal v zadnjih dneh nov žarek upanja. Atleti, ki so določeni za svetovno prvenstvo, so dosegli zadnje dni nekaj razveseljivih uspehov. Svetovno prvenstvo se bo začelo 25. t. m. v Švici. Moška štafeta 4x100 m (Lorger, Banjak, Stefanović, Pecelj) je dosegla zavidljiv čas 41,8 sekund. Metalec Šarčević je zaludil kroglo 16,24 m. Tako je za 9 cm izboljšal državni rekord; Marjanović pa je s skokom v višino 1,79 m izenačil jugoslovanskega.

S temi uspehi lahko upamo, da bodo Jugoslavo- ni dosegli na svetovnem prvenstvu dobra mesta.

Ameriški olimpijski prvak na 800 m Mal Whitfield bo prišel 7. septembra v Jugoslavijo. Tam bo imel tečaje, obenem pa bo nastopil 9. sept. v Beogradu v teku na 800 m proti Mugoši, 11. sept. v Novem Sadu na 400 m proti Grujiću, nato pa še v Zagrebu, Ljubljani in v Celju. Pričakovati je, da bo po prvih dveh nastopih dosegel nov jugoslovanski rekord, ko bodo tekli s tako velikim mojstrom.

Ne bodi maščevalen in zamerljiv proti sinovom svojega ljudstva

(3 Moj. 19, 18)

ZA NAŠE NAJMLAJŠE

Tarzan, sin džungle

št. 14

Tarzan je miroval kot bronast kip. Sabor je prišla tik podenj. Še tri korake je napravila... tedajci je priletela z višave vrv in se ji zadržila okoli vratu. Levinja je poskočila in padla na hrbet. Sabor je bila ujeta!

Copyright, 1929, by Edgar Rice Burroughs, Inc. All rights reserved.

A Sabor je kmalu opazila, da jo drži samo tanka vrv; vzela jo je med ogromne čeljusti in jo pregriznila. Tarzan je bil zelo žalosten. Sabor se je več ur zaganjala proti drznemu sovražniku.

Smeje se je Tarzan splezal nad njo ter ji metal skorje in veje v gobec. Nazadnje je z izzivalnim vriskom zalučal nanjo zrel sad, da se ji je razletel prav na nosu, in naglo odskakal po drevju.

Pridružil se je nato drugim članom opičjega rodu ter jim je ves ponosen razlagal svoje pustolovščine. Tako se je hvalil, da so ga vsi občudovali. Najbolj ga je občudovala seveda Kala, ki je kar plesala od radosti.

Tarzan je živel svoje pragozdno življenje že več let. Postajal je vedno močnejši in razumnejši. S slovom Tantorjem je sklenil prijateljstvo. Tako sta neko mesečno noč skupaj romala po džungli.

Do osemnajstega leta ni Tarzan videl človeškega bitja. Ko je nekega dne zamišljeno sedel na visokem drevesu, je opazil, kako se je v gosjem redu prikazal izza nekega griča čuden sprevod...

Spreddaj je korakalo kakih petdeset črnih vojakov, oboroženih z lesenimi sulicami, loki in strupenimi puščicami. Sledile so žene in otroci. Bežali so pred četo belcev, katerim so umorili častnika. Iskali so kraj, da postavijo novo vas.

ight, 1929, by Edgar Rice Burroughs, Inc. All rights reserved.

Mesec dni kasneje je bilo vse pripravljeno. Vendar je minilo precej časa, preden so se prikazali iz zavetij, kajti bali so se divjih zveri. Nekega dne se je odpravil Kulonga, sin njihovega starega kralja, daleč proti zahodu.

Skrivnost

D^{RJA} FU-MANČUJA

ROMAN - Spisal: Sax Rohner - Prevedel: A. P.

»Midva ne bova nikoli imela posebnih uspehov v tej stvari,« je Smith otožno nadaljeval. »Sva prerahločutna. Petrie. Vedel sem, kaj bi pomenilo svetu, če bi deklet aretirali, toda nisem imel poguma. Ti ji dolguješ življenje — jaz pa sem moral poravnati dolg. Sedaj smo pa bot!«

REDMOAT

Poletni večer se je nad Redmoatom nagibal h koncu. S svojega okna sem gledal sanjavo sliko iz srebra in zelenja, ki se je razprostirala pod menoj. Zapadno od gostega nasada brestov in bukev je jasa nudila pogled na Waveneyo, ki se je tamkaj razlila v malo jezero. Slabotno ptičje čivkanje je plavalo nad vodo. Razen tega in šelestenja listja ni nič kalilo nočnega miru.

Mil pokoj vsepovsod. — Toda moje oči so videle v vsaki senci strahotne pošasti in moja ušesa so čula v vsakem zvoku klic na pomoč. Zakaj grozna roka Fu-Mančujeva se je preteče stezala nad to pokojno krajino, sleherni hip pripravljena, da spusti svoje azijske grozote nad prebivalce.

»No,« je dejal Smith, ko je stopil k oknu, »misli sva, da smeva domnevati, da je mrtev, ali zdaj vemo, da živi.«

Župnik Joshua D. Eltham je nervozno pokašljaval in potihoma vprašal: »Ali menite, da sem prav naredil, da sem vas pozval, Mr. Smith?«

»Prečastiti, vi vidite v meni nekoga, ki tava v temi. Ta trenutek nisem svojemu poslanstvu nič bliže, nego sem bil ob času, ko sem zapustil Mandalay v Burmi. Vi ste mi dali upanje, da najdem sled. In zato sem tu. V kolikor sem vas razumel, je stvar taka: vrsta vlovov in sličnega je vaše sostanovalec vznemirila. Ko ste se včeraj s hčerko Grebo vračali z vlakom proti domu, sta bila oba, četudi ni bilo sicer nikogar v oddelku, na neki način omamljena. Vaša hčerka je ob prebujanju ugledala neznanca rumenega lica, ki je držal v roki skrinjico z instrumenti.«

»Da. Seveda vam po telefonu nisem mogel vseh podrobnosti razložiti. Mož je stal pri oknu. Ko je zapazil, da se je moja hčerka spet zavedla, je stopil k njej.«

»Kaj je storil s skrinjico?«

»Na to pa v svojem strahu ni pazila; vsaj omenila mi ni ničesar o tem. Spominja se le še, da me je — seveda brezuspešno — poskušala obuditi. Potem je čutila, da jo je nekaj prijelo za ramo, nakar se je znova onesvestila.«

»Vendar pa je nekdo potegnil zavoro v sili in vlak ustavil?«

»Greba se ne more domisliti, da bi bila to naredila.«

Hm. Naravno, da ni bilo nobenega moža z rumenim licem v vlaku. Kdaj je ponehala vaša čudna omamljenost, gospod župnik?«

RADIO TRST II

Nedelja, 29. avgusta ob 8.45: Kmetijska oddaja. 9.30: Vera in naš čas. 13.00: Glasba po željah. 17.00: Koncert moškega zbora iz Sempolaja. 19.00: Novice iz delavskega sveta. 19.10: Koncert pianistke prof. Mirce Sancinove. 20.50: Richard Wagner: LOHENGRIN, 1. in 2. dej.

Ponedeljek, 30. avgusta ob 18.40: Koncert violonista Oskarja Kjudra. 19.00: Mamica pripoveduje. 20.15: Lipovšek: Orglar, cantata. 22.00: Richard Wagner: LOHENGRIN, 3. dejanje.

Torek, 31. avgusta ob 13.00: Glasba po željah. 19.15: Operne slike — pojeta Ondina Otta in Dušan Pertot. 21.00: Radijski oder — Leskovec: JURIJ PLEVNAR. 23.00: Mozart: Mala nočna glasba.

Sreda, 1. septembra, ob 19.00: Zdravniški vedež. 20.05: Slovenski oktet. 21.15: Franc Lehar: GROF LUKSEMBURSKI, opereta v 3 dejanjih. 22.05: Književnost in umetnost.

Četrtek, 2. septembra, ob 14.00: Vaški kvintet. 19.00: Mamičina povestica. 20.05: Vokalni tercet. 21.00: Dramatizirana zgodba. 22.40: Primož Ramovš: Simfonietta.

Petek, 3. septembra, ob 13.00: Glasba po željah. 18.40: Koncert sopranistke Eusilie Downing. 21.00: Tržaški kulturni razgledi. 22.00: Književnost in umetnost. 22.15: Iz angleških koncertnih dvoran.

Sobota, 4. septembra, ob 14.00: Slovenski motivi. 16.00: Oddaja za najmlajše. 19.00: Pogovor z ženo. 22.00: Mozart: Koncert za fagot in ork. 22.17: Včerne melodije.

TISKOVNI SKLAD NOVEGA LISTA

Za tiskovni sklad so darovali: S Solkanskega polja 1000 lir; R. F. Trst 300 lir; dr. Vigilič Alt, Rim, 600 lir.

AVDITORIJ V TRSTU

Ulica del Teatro Romano

četrtek, petek in sobota,

2., 3. in 4. septembra 1954

ob 21. uri

RAPSODIJA

jugoslovanskih folklornih plesov

Izjava baletni ansambel
KOLO IZ BEOGRADA

Po uspešnih nastopih v Angliji, Franciji, Holandiji, Belgiji, Monte Carlu in s predvidenimi nastopi v ZDA, Kanadi in Braziliji gostuje ansambel trenutno v Švici, odkoder bo prišel v Trst

Vstopnice bodo v prodaji od 1. septembra dalje pri A.T.E.C. Goldonijev trg - telefon 93-520 dnevno od 9.-13. in od 16. 19.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 20. Do koliko dni plačanega dopusta ima pravico trgovski uslužbenec, ki je 6 let nepretrgoma služil pri istem podjetju?

Odgovor. Razlikovati moramo, ali je uslužbenec uradnik ali delavec. Uradnik ima po enem letu službe pravico do 12 dni plačanega dopusta, po 2 letih 16 dni, po 6 letih 20 dni, po 10 letih 25 dni, po 20 letih 30 dni. Navadni delavec ima 12 dni plačanega dopusta po enem letu, 15 dni po 7 letih in 18 dni po 15 letih. Odgovor na vprašanje se torej glasi: po 6 letih ima uradnik pravico do 20 dni plačanega dopusta, če pa uslužbenec ni uradnik, 12 dni.

Vprašanje št. 21. Letos mi je mlado kakijevo drevo prvič cvetelo. Imelo je nad 20 cvetov. Sedaj pa ti cveti eden za drugim odpadajo in zdi se, da ne bo ostal niti eden. Kaj je vzrok?

Odgovor. Če sedimo po vprašanju, spada vaše kakijevo drevo med debeloplodne sorte. Pri teh sortah nastopi redno zelo močno razredčevanje plodov in navadno jih odpade vsaj 80%. Pri drobnoplovnih vrstah se razvije plod skoraj iz vsakega zarodka. Razredčevanje plodov pospešuje bohotna rast drevesa, zato v času poskrbite s primernim gnojenjem s superfosfatom in kalijevo soljo, da se bo drevo krepilo, ne pa še naprej divjalo v dolge in visoke veje, ki so posledica preobilnega dušičnega gnojenja.

TEDENSKI KOLEDARČEK

27. avgusta, petek: Natalija — Zlatko
28. avgusta, sobota: Avgustin — Milivoj
29. avgusta, nedelja: Obgl. Jan. Krst. — Zelided
30. avgusta, ponedeljek: Roza — Bronislava
31. avgusta, torek: Rajmund — Milodrag
1. septembra, sredo: Tilin — Mijdin
2. septembra, četrtek: Štefan — Milijeva

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 25. avgusta si dal oz. dobil za:		
ameriški dolar	623—625	lir
avstrijski šiling	23,50—24,25	lir
100 dinarjev	105—110	lir
100 franc. frankov	160—164	lir
funt sterling	1690—1720	lir
pesos	20—22	lir
švic. frank	145—146	lir
zlato	708—710	lir

Izdaja Konzorcij Novega lista z dovoljenjem A.I.S.
Odgovorni urednik Drago Legiša
Tiska zadruga tiskarjev »Graphis« z o. z. v Trstu
Ulica Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

Prinčič

KRMIN - CORMONS - TEL. ŠT. 32

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalnice, jedilnice, kuhinje, i t d. Izvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarniških cenah, jamči za solidno delo.

»Zbudil sem se po prizadevanju sprevodnika — ali šele, ko me je bil nekajkrat temeljito pretresel.«

»Ko ste prispeli v Great Yarmouth, ste gotovo takoj po telefonu poklicali Scotland Yard? To je bilo, prečastiti, zelo pametno od vas. Kako dolgo ste bili na Kitajskem?«

Župnik ga je začudeno pogledal. »Morebiti ni prav nič čudno, Mr. Smith, da veste o mojem prejšnjem bivanju v Aziji, dasi težko, da sem o tem kaj govoril. Stvar je taka — lahna rdečica mu je šinila v lice — »Kitajsko sem zapustil skrivaj. Odtlej sem živel čisto zase. Nevede — svečano vam izjavljam, nevede — sem vzbudil v svojem službenem prizadevanju nekatere globoko ukoreninjene predsodke. Mislim, da ste me vprašali, kako dolgo sem bil na Kitajskem. Živel sem tam od 1896 do 1900 — štiri leta.«

»Spominjam se okoliščin, Mr. Eltham,« je dejal Smith s posebnim poudarkom v glasu. »Trudil sem se, da bi se domislil, kje sem že čul vaše ime, in pred kratkim sem se spomnil. Zelo me veseli, da sem vas spoznal, sir.«

Duhovnik je spet zardel kakor kako dekle in lahno nagnil svojo glavo z redkimi, svetlimi lasmi.

»Ali ima Redmoat, kakor naznačuje ime, kak vodni jarek okrog? V mraku tega nisem mogel videti.«

»Ima ga. Redmoat je bil svoječasno samostan, ki ga je potem Henrik VIII. leta 1536 razpustil.« Bil je v pripovedovanju zelo natančen. »Toda jarek ne vsebuje več vode. Pravzaprav sadimo zdaj ponekod zelje v njem. Kar se tiče obrambne moči tega prostora — v zadregi se je nasmehnil — »je ta precej izdatna. Obdaja ga ogra-

da bodeče žice in še nekaj drugih naprav. Saj veste, da leži v samotni,« je dodal, kakor da bi se hotel opravičiti. »Zdaj pa, če mi oprostite, bomo te strašne pozvedbe nadaljevali, ko opravimo prijetnejšo zadevo večerje.«

Zapustil naju je.

»Kdo je naš gostitelj?« sem vprašal, ko so se vrata za njim zaprla.

Smith se je nasmehnil. »Cudiš se, zakaj je skrivaj zapustil Kitajsko,« je povzel. »No, in tisti globoko ukoreninjeni predsodki, ki jih je najin prečastiti prijatelj vzbudil, so dosegli svoj višek v boksarskih vstajah.«

»Sveta nebesa, Smith,« sem dejal; zakaj nisem si mogel spraviti v sklad plahe duhovnikove osebnosti s spomini, ki so se mi zbudili ob teh besedah.

»Očitno bi on moral biti na našem seznamu nevarnih oseb,« je naglo nadaljeval prijatelj, »toda on se je znal zadnja leta tako temeljito zgubiti in zbrisati svoje sledove, da se mi zdi verjetno, da ga je nekdo moral pred kratkim spet poiskati. Castiti J. D. Eltham, moj dragi Petric, morda ni tako uspešen pri reševanju duš, je pa vsekakor otel kakih dvajset krščanskih žensk smrti in — hujšega.«

»J. D. Eltham...« sem začel.

»Je župnik Dan!« me je presekala Smith, »Boreči se misijonar, mož, ki je s posadko dvanajstotice pohablencev in nekega nemškega zdravnika branil bolnišnico v Nan-Yangu proti dvema stotinama boksarjev. To ti je Eltham! Toda kakšne cilje ima zdaj pred seboj, še nisem mogel dognati.«

(Nadaljevanje prihodnjic)